

Katteluksen sukuseuran uutiset

Numero 14

15.5.2012

Puheenjohtajapalsta

Hyvä sukulainen

Vuosi on taas vierähtänyt myös sukuseuran toiminnassa ja kädessäsi on Katteluksen sukuseuran uutisten tuorein painos. Tällä kerralla uutisten jutut ovat kokonaisuudessaan peräisin hallituksen jäsenten kynistä, mutta kovin toivomme, että vaikkapa ensi keväänä jutun juurta ja innokkaita kynäilijöitä löytyisi muualtakin sukuseuran piiristä. Sana on todella vapaa ja monenlaiset kirjoitukset ovat tervetulleita. Olisiko-han juuri sinulla tarina kerrottavana?

Tutustu myös uusittuihin kotisivuihimme osoitteessa www.kattelus1658.suntuubi.com

Kesätapahtuma 2011 Koskella

Vaikka sukujuhlavuosi 2013 lähestyy, haluaa hallitus pitää kiinni linjastaan järjestää myös ”välivuosina” jotakin yhteistä koettavaa jäsenistölle. Tähän meitä erityisesti rohkaisi ja innosti viime elokuisen Kosken Liipolan taidemuseon ja hautausmaan kellotapulikappelin tutustumispäivän suuri suosio ja saamamme kiittävä palautte. Meitä oli silloin mukana 37 jäsentä kuulemassa Olli Urmaksen ja Minna Ylieskolan asiantuntevaa museoesittelyä. Kappelista meille kertoivat Kesälän Antti ja Syrjälän Esko. Kenellekään läsnäolijoista ei liene jäänyt epäselväksi, että kappeli on Eskolle ihan sydämen asia.

Kesätapahtuma 2012

Tämän kesäisen tapahtuman 16.6.2012 suuntana on Somerniemen vilkas kesätori ja Ateljee Hiidenlinna näyttelyineen. Reissusta tarkemmin muualla tässä lehtisessä. Olet tervetullut mukaan!

Sukujuhlakesä 2013

Hallitus on viime kesän jälkeen kokoontunut pari kertaa ja alkanut kallistua juhlapaikkamietinnässään – ajatuksella vanhassa vara parempi – Perniöön, jossa sijaitsee Eläkeliiton Lehmirannan lomakeskus ja kylpylä (www.lehmiranta.fi). Siellähän pidettiin sukujuhla 1995 ja samalla myös sukuseuran perusta-

va kokous. Tätä kirjoittaessani hallituksen tutustumiskäynti Lehmirantaan on vielä tekemättä, mutta toivon, että paikka osoittautuisi yhä viihtyisäksi ja järjestelyt toimiviksi, juhla-ajankohdaksi on mietitty kesän 2013 elokuista sunnuntaipäivää 25.8. Juhlan sisältöön ehdit vielä hyvin vaikuttaa ehdotuksillasi tai vaikkapa ilmoittautumalla ohjelman suorittajaksi. Ota rohkeasti yhteyttä! Jäsenmäärämme on ollut taas hienoisessa nousussa ja se antaa hallitukselle mukavasti puhtia suunnitella upeat juhlat.

Yhteistyöterveisin,

Liisa Suominen ja hallitus

TAVATAAN 16.6.2012 SOMERNIEMELLÄ!

Yö

Yö sysimusta
Tunne kuinka
myrsky ulvoo nurkissa
Sade hakkaa ikkunaan
Vettä vuotaa ränni
Katsele
kuinka isot pisarat
vuotavat poskiltasi
Et voi erottaa itseäsi
Oletko uitettu, läpimärkä
--- Raukka?
Sade lakkaa
Tuuli ulvoo yhä
Päätä särkee
Syksy on tullut
lehdet lentelee
liistantuvat jalkojen alle
Omenat putoavat
puista
--- Ritva Mikkola ---

Olof Staffanssonin ja hänen vaimonsa Britan jälkeläisten, Katteluksen sukuseura r.y.

www.kattelus1658.suntuubi.com, Pankkiyhteys 471010-22789. Jäsenmaksu 10 e/aikuinen vuodessa

Kellotapulin kertomaa

Kun astut Kosken hautausmaan tapulin siunauskappeliin ja käännyt ympäri, katseesi osuu oven yläpuolella kirjoitukseen. ”Tämä kellotapuli on rakettu W-O: 1777”. Tuolloin vanha tapuli purettiin ja sen tilalle teetettiin tunnetulla kirkonrakentajalla Mikko Piimäsellä uusi kellotapuli, joka edellisen tavoin sijoitettiin kiinni kirkon länsipäätyyn. Uudesta tapulista tuli 7,7 metriä pitkä 6,5 metriä leveä ja 26,8 metriä korkea. Kellonsoiton lisäksi se toimi kirkon eteisenä, jota kautta mentiin maantien puolelta kirkkosaliin. Koskella on eri aikana ollut tapulin yhteydessä neljä puukirkkoa. Ensimmäinen rakennettiin 1647 ja neljäs 1817.

Kosken seurakunnan uuden, tiilestä rakennetun ristikirkon valmistuttua 1935 vanha kirkko jäi pois käytöstä ja seurakunta pyysi lupaa sen purkamiseen. Lupa saatiin ja kuvassa oleva kirkko purettiin 1937 ja myytiin Kosken kunnalle rakennustarpeiksi uuden kunnalliskodin rakentamiseen. Kellotapuli päätettiin säilyttää historiallisena muistomerkinä ja hautausmaan tulevana kappelina. Kellotapuli on todella jo 235 vuotta vanha, mutta sen runko on alkuperäinen, Piimäsen ammattitaidolla pystyttämä.

Erilaisia remontteja on vuosien varrella tehty niin ulko- kuin sisäpuolellakin. Mainittakoon, että vuonna 1962 Erkki ja Esa Otonpojat Syrjälä voittivat urakkakilpailun ja tervasivat paanukaton kahteen kertaan. Silloisilla välineillä homma oli aika hurjan näköistä. Rappusilla ja köysillä pojat homman hoitivat, tervaaajalla oli jaloissa lyhytpiikkiset piikkarit. Urakka valmistui ja eniten poikia jännitti työn lopputarkastus. Sovittuna päivänä kirkon isät saapuivat ja kiipesivät torniin. Urmaan Martti kysäisi ensimmäisenä, että ”mistäs sinne katolle näkkee?” Pojat selittivät, että tuosta luukusta he ovat katolle menneet. Martti työnsi luukun auki, vilkaisi

siitä taivaalle ja veti saman tien luukun kiinni.

”P.kele, minä en tuosta luukusta alas kato, eikä tartte kenenkään muunkaan kattoo, kyllä se katto hyvältä näytti”. Homma oli sillä selvä.

Vuonna 2002, 40 vuotta myöhemmin, tapulin paanukatto joutui täydelliseen remonttiin aluskatetta myöten, joksi tuli koivuntuohi. Paanut oli haapaa ja ne valmistettiin katontekijöiden verstaalla Perniössä. Niitä oli yli 20 erilaista, tarkoin katon muotojen mukaan tehty. Paanujen lukumääräksi taisi tulla yli 20 000. Alkukäsittelynä paanut kyllästettiin verstaalla terva-altaassa. Kuivuttuaan ne tuotiin tapulin tontille ja työ voi alkaa.

Lahonneet räystäslaudat, samoin lahot varpelaudat uusittiin. Itä-Suomesta tuodut tuohilevyt asetettiin limittäin aluskatteeksi ja sitten oikean muotoiset paanut aina oikeaan paikkaan. Paanujen kiinnitys tapahtui ns. suurikantaisilla takonauloilla, jotka piti hankkia Ruotsista. Lopuksi katto tervattiin kahteen kertaan hautatervalla, johon sekoitettiin mustaa maaväriä eli kimröökkiä, joka antoi kauniin tumman pinnan paanuille.

Jo vuonna 1935 oli päätetty, että tapulin alakerokseen kunnostetaan siunauskappeli ja sen alle ruumiskellari, mutta vasta 1947 nämä hankkeet toteutettiin. Remontti oli ollut melko karkea, niinpä esimerkiksi kappelissa ei kovin paljon toimintaa ollut.

Ruumiskellariin mennessä yllättyi, sillä vastakkaisella seinällä on melkoisen arvokas ja vaikuttava taideteos, koskelaiissyntyisen taiteilija Olavi Hurmerinnan maalaama ”Tuonen virran ylitys”. Teos on maalattu suoraan lautaseinään ja aiheena on kirkkauden kaupunkiin Tuonelan virran yli soudettava vainaja ja rannalle jääneet puoliso ja lapset. Taiteilija oli työn tehdessään, vuonna 1946, 18-

Sukuseuran kesätapahtuma lauantaina 16.6.2012

Hyvä Sukulainen

Kesän 2011 tapahtuman saaman suosion innoittamana päätimme jatkaa vuosittaisia tapaamisiamme.

Tällä kertaa kohteemme on lähempänä kansankulttuuria, eikä sivua sukumme asioita muuta kuin seurustelun merkeissä, joka sekin onkin tärkeää.

Kohteina ovat Somerniemen kesätori ja Ateljee Hiidenlinna. Kotimatalla voimme poiketa virvokkeille Rauli Badding Somerjoen kipsalle, joka on matkamme varrella.

Bussi (50 henkeä) lähtee Koskelta, Osuuspankin pihalta klo 09.00 ja palaa n. klo 16.00 mennessä.

Halutessasi voit varmistaa paikan bussissa lähettämällä tekstiviestin tai sähköpostin minulle. Yhteystietoni ovat sivun alareunassa. Kuitaan saamani viestit.

Omilla autoilla liikkuvat voivat treffata meidät bussilla tulijat seuraavasti:

- Ravintola Punaisen Lumpeen pihalla, mikä sijaitsee kesätorin vastapäätä, klo 10.00, bussin tuulilasissa Kattelus -kyltti.
- Hiidenlinnan parkkipaikalla klo 12.30, jolloin saa 5 "alennusliput" ateljeehen ja pullakahviin.

Tapahtumasta aiheutuvat kustannukset menevä osittain "firman piikkiin" joten keräämme vain:

- Bussimatkasta 5
- Hiidenlinnasta 5 , ja se sisältää opastuksen ja pullakahvit.
- Alle 18-vuotiailta 0 .

Ruokailun jokainen voi nauttia vapaamuotoisesti, esim. torin tai Ravintolan antimista.

Somerniemen kesätori

Kesätori sijaitsee Somerniemen kirkonkulmalla, Helsinki-Somero tien varrella Salkolantien risteyksessä.

Torin avajaiset olivat 13.6.1987 ja menestys on jatkunut kesästä kesään. Vilkkaimpina toripäivinä, säästä riippuen, yleisömäärä on 5 000-6 000 ja kauppiaita on jopa 200. Tarjolla perinteisten tori-

tuotteiden lisäksi vanhoja tavaroita, "antiikkia", käsitöitä ym..

Torilta saa myös kahvia, virvokkeita, vohveleita ja grilliruokaa.

Ravintola Punainen Lumme (sijaitsee kesätorin vastapäätä)

Lauantain torilounas klo 11-15, hinta 12 , lapset 6

Torin tarjontaan jokainen voi tutustua omalla aikataulullaan.

Ateljee Hiidenlinna

Hiidenlinna on somerolaisen taiteilija Reino Koivuniemen työskentely- ja näyttelytila Somerniemellä Somerolla, Hiidenharjuntie 61, 31470 Somerniemi, noin 5 kilometriä kesätorilta.

Somerniemen Keltiäisten kylässä sijaitsevan Särkijärven rannalle luonnonkivestä ja betonista rakennetussa "linnassa" on esillä Koivuniemen omia teoksia ja siellä järjestetään myös vaihtuvia näyttelyitä.

Hiidenlinnassa meillä on opastettu tutustumiskierros.

Käykää tutustumassa kohteisiin www.somerniemi.fi ja www.hiidenlinna.com.

Tervetuloa mukaan!

Toivottaa Sukuseuran Hallitus

Silvia Kumpulainen

Antti Kesälä puh. 044 484 2712

antti.kesala@koski.fi

Tuttikerho ja nauramisen epävirallinen maailmanennätys Katteluksen kylässä

Nykyään huvituttien valikoima ja mallien kirjo on hämmästyttävä. On perhosta ja mansikkaa, päivänkakkaraa ja pupua itse tuttiosan muotoilusta puhumattakaan. Minun lapsuudessani 50-luvulla tutit olivat lähes identtisiä. Niissä oli pyöreä litteä levy ja rengas ja itse tuttiosa oli aina samanlainen eli pieni, ruskea kuminen pallo. Ja kun viimeinenkin vauvana hankittu tutti oli pureksittu hajalle uutta ei ostettu vaan tutin imeminen loppui siihen.

Varmaan varhaislapsuuden karunpuoleisista tuttikokemuksista johtuen meille Katteluksen kylän tytöille, Kesälän Piikulle, Kärpän Eeva-Liisalle ja minulle oli jäänyt jonkinlainen tuttivaive, koska me pieninä alakoululaisina päätimme kerran, että meille pitää ostaa tutit ja me perustamme tuttikerhon. (Kuvassa vasemmalta Piiku, Arja ja Eeva-Liisa). Tuumasta toimeen. Tutit hankittiin ja me kuljimme pitkin Katteluksen kylätietä tutit suussa. En yhtään muista kuinka kauan tämä villitys kesti, mutta sen verran merkittävä asia se oli, että Piikun nuorimmaisen ylioppilasjuhliissa päätimme, että tuttikerho pitää herättää henkiin ja kokoontumisia toivon mukaan järjestetään säännöllisesti. Perustava kokous pidettäneen ensi tilassa.

Pikkutyöt ovat tunnetusti kovia nauramaan ja hihittämään. Kesälän Piikulla ja minulla on tässä asiassa luultavasti hallussa maailmanennätys.

Palkintosijoille pääsemme pelkästään yhden illan ansiosta. Eläkkeelle jäävän kansakoulunopettajamme läksiäisiin Harmaan kouluun oli kutsuttu entisiä oppilaita. Piiku ja minä olimme 11-vuotiaita oppikoulun ekaluokkalaisia ja sinne läksiäisiin mekin jostain syystä suuntasimme kulkumme, vaikka itse asiassa olimme pelänneet kyseistä opettajaa aika lailla. Pulpetit oli asetettu piiriin ympäri luokan reunoja ja valitsimme paikat läheltä opettajan pöytää. Hän tuli sisään kauniisti laitettuna, tyylikkäässä asussa ja peruukki päässä. Sen peruukin nauruhermomme

vielä kestivät, mutta kun yläluokkien miesopettaja tuli ja tervehti entistä opettajaamme kohteliaasti sanoen: ”Oi en ollut tuntea rouvaa!”, peli oli menetetty. Seuraavat kaksi tuntia eli koko juhlan ajan meitä nauratti kaikki. Olimme aivan hervottomia. Sokeripalat lentelivät pitkin pöytää, minulta kaatui kahvikuppi pulpetille ja täytekakunpalanikin kävi lattialla. Nauramisesta ei kerta kaikkiaan tullut loppua ja on ihme ettei meitä ohjattu eteisen puolelle. Kyseinen opettaja kyllä maksoi kalavelat myöhemmin. Kaikki hänen entiset oppilaansa ennen meitä ja meidän jälkeemme saivat häneltä ylioppilasruusuja, me emme. Varmaan ihan oikein meille, vaikka mitään pahaa emme olleet tarkoittaneetkaan. Ja nauramisesta puheen ollen ei se meillä siihen pikkutyttöaikaan ole jäänyt. Aina kun Piikun kanssa nähdään juttu jostain kumman syystä siirtyy lapsuuteen ja joka kerta nauretaan näitä muistoja niin, että meinataan tukehtua pullaan.

On minulla toinenkin maailmanennätys hallusani. Ja veljeni Arto taitaa jakaa ykkössijan kanssani. Meillä oli lapsena maailman suurimmat nielurisat. Kun Kosken kunnanlääkäri Santti tuli kouluun jokavuotiselle tarkastuskäynnilleen päiviteltiin nielurisojemme suuruutta koko koulun voimin. Siihen aikaan ei tunnettu käsitettä intimiteettisuoja, vaan kaikki toimenpiteet rokotusten anto mukaan lukien tehtiin muiden oppilaiden katseiden alla luokan edessä. Muistan seisoneeni korokkeella liitutaulun edessä suu auki ja luokka alkoi uhkaavasti vyöryä minua kohti, kun jokainen halusi nähdä poikkeukselliset nielurisani. On valitettavaa, että kukaan ei huomannut lähettää kuvia risoistamme Guinnessin ennätysten kirjaan. Olisi saatu kerralla Katteluksen kylä maailmankartalle. Minä muuten pääsin lukioaikana eroon risoistani, mutta Arto kantaa niitä vieläkin kurkussaan.

Yhden jutun voisin vielä mainita Kesälän Piikusta ja minusta. Meillä on hyvin samanlainen sisustusmaku. Esineiden pitää on olla mieluummin linjakkaita ja suoraviivaisia kuin koristeellisia. Olemme joskus pohtineet, että ehkä se johtuu kasvuympäristöstä. Olemmehan kasvanneet saman peltoaukean laidoilla. Toivon, että joku vielä tekee poikkitieteellisen kemian ja psykologian väitöskirjan aiheesta: ”Lapsuudenkodin maaperän vaikutus ihmisen myöhempään kehitykseen ja elämään”.

Arja Vainio

vuotias taideopiskelija Suomen Taideakatemian koulussa.

Muutama vuosi sitten kappelin sisätilat kokivat remontin myötä melkoisen muodonmuutoksen. Siitä tuli hyvin suosittu, nimensä mukaisesti siunauskappeli – suuri osa vainajien hautaan siunaamisista toimitetaan siellä.

Rakennuksena tämä kaunismuotoinen kellotapuli on tavallaan koko Kosken Tl seurakunnan symbo-

li. Sitä on kuvattu lukemattomiin eri tarkoituksiin, postikortteihin, ryijyihin, viireihin ym. Maalattu satoja tauluja. Viimeksi taiteilija Johanna Oras sijoitti kellotapulin Osuuspankin aulassa olevaan suureen tauluun, enteellisestikö – kassaholviin.

Mikä tärkeintä, kellotapuli valvoo hautausmaan rauhaa.

Tapulin kertomaa muisteli Esko Otonpoika Syrjälä

Kuudennusmiehiä

Kuudennusmies, ruotsiksi sexman, oli seurakunnan luottamusmies, joka valittiin kirkonkokouksessa ja tehtävä kesti yleensä kuolemaan asti. Kosken kappeliseurakunnassa kuudennusmiehiä oli kolme yhtä aikaa toimessa. Pitäjä oli vastaavasti jaettu kolmeen yökuntaan eli kinkeripiiriin joiden asukkaita valitut kuudennusmiehet edustivat ja elämää valvoivat.

Tehtävään valittiin yleensä talollinen, vakavarainen, vaikutusvaltainen, nuhteeton, raitis ja rehellinen henkilö, jonka tehtävänkuva oli moninainen. Kuudennusmies toimi papin apuna valvoessaan alueensa kylien asukkaiden siveellistä elämää, rahvaan pyhäpäivien viettoa ja alkoholin käyttöä. Toimeen kuului myös alueen verojen ja sakkojen perintä, ulosotot ja tarvittaessa pakkomyynnitkin olivat mahdollisia.

Viranomaiset ottivat yhteyttä kuudennusmieheen halutessaan tietoja alueen asukkaista ja alueelle muuttaneista tai poistuneista. Kulkutaudeista ilmoittaminen ja sairaiden hoidon järjestely kuuluivat myös kuudennusmiehen toimenkuvaa. Yksi tärkeimmistä tehtävistä oli huolehtia myös seurakunnan kiinteistöistä, rakentamisista ja taloudesta. Kuudennusmiehet muodostivatkin kirkkoisännän kanssa eräänlaisen senaikaisen kunnanvaltuuston.

Kuudennusmiesten virat ajoittuivat välille 1600–1860, jonka jälkeen tehtävät suurelta osin siirtyivät uudelle aloittavalle kunnallishallinnolle.

Henrik Kristerinpoika Yli-Kattelus(1779–1838) oli Ylitalon isäntänä 1805–1838 ja toimi aikanaan Kosken kappeliseurakunnan yhtenä kuudennusmiehenä. Hänen toiminta-alueeseensa kuuluivat Katteluksen lisäksi Partelan, Harmaan, Koivukylän ja Myllykylän kylät.

Esko Syrjälä, s.1932, on monien kunnallisten luottamustehtävien lisäksi toiminut myös Kosken seurakunnan valtuustossa ja neuvostossa lähes kaksi vuosikymmentä ja on aktiivisesti ollut mukana ”vahtimassa” seurakunnan taloutta sekä kiinteistö-

jä. Eskoa voidaan siis pitää tämän päivän kuudennusmiehenä, joskin pienemmin valtuuksin kuin Henriikkiä, sukumme varhaisempaa edustajaa.

Rakentamisen ammatilaisena Esko on murehtinut kiinteistöjen kunnosta vapaa-ajallaankin ja nähdessään seurakunnan kiinteistössä rikotun ikkunan tai retkottavan oven on hän ne korjannut ilman suurempaa byrokratiaa ja yleensä talkoilla.

Kappeli on ollut aina Eskon suosikkikohte ja sen sisätilojen remonttia tehdessään hän sai jättää oman ”Eskon puumerkin” meille ja jälkipolvillemme. Viime kesänä kappelissa olleet voivat varmaan kanssani todeta, että remontti oli onnistunut.

Onnittelut Eskolle 80-vuotismerkkipäivän johdosta 1. kesäkuuta.

Antti Kesälä, neljännet serkut Eskon kanssa.

Kesällä 2011 kokoontui iso joukko suvun jäseniä tutustumaan Liipolan taidemuseoon sekä Kosken kappeliin ja hautausmaahan, mistä yllä oleva kuva on todisteena.

Olof Staffansonin ja hänen vaimonsa Britan jälkeläisten, Katteluksen sukuseura ry.
www.kattelus1658.suntuubi.com

• Puheenjohtaja

Liisa Suominen
Karvataskunkatu 14A 15
20610 Turku
puhelin 050 522 6878
liisa.suominen@turku.fi

• Ali-Katteluksen yhteyshenkilö

Antti Kesälä
Katteluksentie 15,
31500 Koski Tl
puhelin 044 484 2712
antti.kesala@koski.fi

• Sihteeri ja Yli-Katteluksen yhteyshenkilö

Rauno Kattelus
Sibeliuksenkatu 11 A 10,
13100 Hämeenlinna
puhelin 044 322 5811
rauno.kattelus@pp.arnas.fi

• Sukututkija / Jäsentietojen ylläpito

Viljo Rantanen
Pioneerintie 4,
13500 Hämeenlinna
puhelin 050 384 9243
vrantanen@wippies.fi